

Et TEMA fra www.dreieskiva.com - Roald's rom i rommet.

Kort oversikt over Israels salmer

Roald Kvam © 2008

A. Innleiing.

- Den største samlinga av poesi i Bibelen.
- Den hebr tittelen, *tehillim*:
  - Lovsongar
  - Bøner
- Luther kalla boka «ein liten Bibel».
  - Lovsong*
  - Klage*
  - Undervisning*
  - Repetisjon av Israels historie*
  - Instense naudrop*
  - Synsvedkjenning*
  - Profetisk tale*
- Salmane gjev
  - eit møte* med oss sjølv i ulike sinnstilstander.
  - ein reaksjon* frå mennesker på Guds aksjon.

B. Inndeling.

- Kvar salme er ein heilskap og ei eiga verd.
- Type-inndeling av salmar:
  - Faste vendingar og uttryksformer som går igjen.
  - Det saklege innhaldet.
  - Korleis salmen er brukt.
- Dei vanlegaste typane er:
  - Hymner* (lovsongar): Sal **8**: 19: 29: 33.
  - Tillitssalmar*: Sal 4: **23**: **46**.
  - Klagesalmar* (den største gruppa!): Sal 13: 22: 44: **51**.
  - Takkesalmar*: Sal **73**: **103**.
  - Kongesalmar*: Sal 2: 18: **110**.
- Frå gamal tid delte jødane Salmane inn i 5 bøker, som alle endte med lovprisning.

«Moses gav israelittene lovens 5 bøker; på tilsvarende vis gav David dem salmenes 5 bøker»

- 1. bok: 1-41
- 2. bok: 41-72
- 3. bok: 73-89
- 4. bok: 90-106
- 5. bok: 107-150

Innleiing: Sal 1

Avslutning: Sal 150

C. Bakgrunn.

- *Kong David* (jfr 1 Krøn 15-16).
- Samla under *Kong Salomo*: Sal 2-72.
- Samla av Kong Hiskija *under fangeskapet* i Babylon: Sal 73-89.
- Samla - og delvis forfatta - *etter fangeskapet*: Sal 90-150.
- Samla - i si noverande form - av *Esra* på 400-tallet f.Kr.
- *Oversatt til gresk* (LXX) imellom 250-150 f.Kr.

D. Overskrifter.

- Overskriftene er ikkje opprinnelege og dei mangler delvis i LXX.
- Overskriftene er små notiser som
  - tolker og forklarar ved å antyde situasjonsbakgrunn (Sal 18, 1: 51, 1: 56, 1).
  - karakteriserer etter art og innhald (Sal 16, 1: 17, 1: 32, 1: 45, 1).
  - gjev musikalske føringar (Sal 8, 1).
  - antyder noko om tilhørsforhold (hebr prep *le* = av, for, til eller om).

E. Poesi.

.

1/ 3 av stoffet i GT er poesi; den største samlinga þ Salmane.

- Den israelske poesien:

Ein utstrakt bruk av *bileter og samanlikningar*.

Den såkalla *paralellisme* (eller *paralellismus membrorum* = ledda si *paralellisme*).

Det er fire hovudformer av denne:

Synonym. Begge versledd uttrykker same tanke, men har ulik språkbruk (Sal 8, 5).

Antitetisk. Andre versledd uttrykker motsatt tanke i forhold til første ledd (Sal 20, 9).

Syntetisk. Andre versledd utdjuper tanken i første og fører den vidare (Sal 103, 2).

Parabolisk. Dei to versledda uttrykkers motsatt ei samanlikning (Ordt 11, 2).

Rytmen er spesiell, bestemt av betonte stavingar (dei kjem ikkje fram i vår oversetting).

Alfabetiske dikt. Kwart vers eller grupper av vers byrjar med ein ny bokstav i alfabetet (Sal 119).

- Ordet «sela».

Eit signal for

- songarane?
- musikken?
- menigheten?

Ulike forslag til kva ordet kan bety:

1) «Å kaste seg ned/ knele»

2) «Å løfta opp»

at menigheten reiser seg.

at menigheten lyfter henda.

at menigheten lyfter augo til linja over.

at menigheten hever røysta.

F. Bruk.

- *Salmebok* ved gudstenester i templet og synagoga.
- *Bønebok* og *andaktsbok* for den enkelte truande.
- Nokre salmar har klar tilhørighet.

Sal 31, 1: 92, 1: 81, 4.

Sal 145 var nytta ved tre store årlege festar.

Sal 130 vart nytta på den store forsoningsdagen.

Kvar dag i veka hadde sin salme.

- NT seier litt om bruken av salmane på Jesu tid.

Matt 26, 30 jfr Sal 113-118.

3 av Jesu 7 krossord er salmesitater.

Vi har omlag 75 salmesitater i NT.

- Vår sangtradisjon i Noreg.

Dreieskiva.com